ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 21ης Νοεμβρίου 2002 *

Στην υπόθεση C-473/00,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του tribunal d'instance de Vienne (Γαλλία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Cofidis SA

και

Jean-Louis Fredout,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ L 95, σ. 29),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Wathelet, πρόεδρο τμήματος, C. W. A. Timmermanns, D. A. O. Edward, A. La Pergola και P. Jann (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Tizzano

γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η εταιρία Cofidis SA, εκπροσωπούμενη από τον B. Célice, avocat,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. de Bergues και την R. Loosli-Surrans,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον H. Dossi,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους D. Martin και M. França,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Cofidis SA, εκπροσωπούμενης από τον B. Soltner, avocat, του M. Fredout, εκπροσωπούμενου από τον J. Franck, avocat, της Γαλλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από την R. Loosli-Surrans, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον M. França, κατά τη συνεδρίαση της 17ης Ιανουαρίου 2002,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 18ης Απριλίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2000, διορθωθείσα με απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2001, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 27 Δεκεμβρίου 2000 και 29 Ιανουαρίου 2001 αντιστοίχως, το tribunal d'instance de Vienne υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ L 95, σ. 29, στο εξής: οδηγία).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Cofidis SA (στο εξής: εταιρία Cofidis), εταιρίας γαλλικού δικαίου, και του J.-L. Fredout σχετικά με την καταβολή ποσών οφειλομένων σε εκτέλεση καταναλωτικού δανείου, συναφθέντος μεταξύ του J.-L. Fredout και της εν λόγω εταιρίας.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

3 Σύμφωνα με το άρθρο 1 της οδηγίας:

«1. Η παρούσα οδηγία έχει αντικείμενο την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών, οι οποίες αφορούν τις καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ ενός επαγγελματία και ενός καταναλωτή.

2. Οι ρήτρες της σύμβασης που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου [...] δεν υπόκεινται στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας.»

4 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας ορίζει:

«Ρήτρα σύμβασης που δεν απετέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, θεωρείται καταχρηστική όταν παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, τα απορρέοντα από τη σύμβαση.»

5 Το άρθρο 4 της οδηγίας διευκρινίζει τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να εκτιμάται ο καταχρηστικός χαρακτήρας μιας ρήτρας. Η παράγραφος 2 της διατάξεως αυτής ορίζει:

«Η εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών δεν αφορά ούτε τον καθορισμό του κυρίου αντικειμένου της σύμβασης ούτε το ανάλογο ή μη μεταξύ της τιμής και της αμοιβής, αφενός, και των υπηρεσιών ή αγαθών που θα παρασχεθούν ως αντάλλαγμα, αφετέρου, εφόσον οι ρήτρες αυτές είναι διατυπωμένες κατά τρόπο σαφή και κατανοητό.»

6 Δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»

7 Σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.»

Η εθνική κανονιστική ρύθμιση

8 Οι σχετικές με τις καταχρηστικές ρήτρες διατάξεις περιλαμβάνονται στο βιβλίο I («Πληροφόρηση των καταναλωτών και διαμόρφωση των συμβάσεων»), τίτλος III («Γενικές προϋποθέσεις των συμβάσεων»), κεφάλαιο 2, με τίτλο «Καταχρηστικές ρήτρες», του καταναλωτικού κώδικα.

9 Το άρθρο L. 132-1 του εν λόγω κώδικα, όπως προκύπτει από τον νόμο 95-96, της 1ης Φεβρουαρίου 1995, περί των καταχρηστικών ρητρών και του τρόπου παρουσιάσεως των συμβάσεων, ορίζει την έννοια των «καταχρηστικών ρητρών» και υπογραμμίζει ότι οι ρήτρες αυτές «θεωρούνται ως μη εγγεγραμμένες». Κατά το αιτούν δικαστήριο, η κύρωση αυτή ισοδυναμεί με ακυρότητα, η οποία, κατά τους γενικούς κανόνες περί συμβάσεων, μπορεί να προβληθεί εντός πενταετίας στο πλαίσιο αγωγής και άνευ χρονικού περιορισμού στο πλαίσιο εγέρσεως ενστάσεως.

10 Το άρθρο L. 311-37 του καταναλωτικού κώδικα, στο οποίο παραπέμπει το αιτούν δικαστήριο, περιλαμβάνεται στο βιβλίο III («Δανεισμός»), τίτλος I («Δάνειο»), κεφάλαιο 1, με τίτλο «Καταναλωτικό δάνειο», του εν λόγω κώδικα. Το κεφάλαιο αυτό προβλέπει, μεταξύ άλλων, συγκεκριμένους κανόνες περί τον τύπο.

11 Το άρθρο L. 311-37, πρώτο εδάφιο, του καταναλωτικού κώδικα ορίζει:

«Το tribunal d'instance είναι αρμόδιο για διαφορές που ανακύπτουν εκ της εφαρμογής του παρόντος κεφαλαίου. Οι ενώπιόν του αγωγές πρέπει να ασκούνται εντός δύο ετών από το γενεσιουργό τους γεγονός επί ποινή παραγραφής [...]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

12 Με σύμβαση της 26ης Ιανουαρίου 1998, η εταιρία Cofidis χορήγησε στον J.-L. Fredout ανοικτή πίστωση. Επειδή δεν καταβλήθησαν οι δόσεις, η εταιρία Cofidis ενήγαγε, στις 24 Αυγούστου 2000, τον J.-L. Fredout ενώπιον του tribunal d'instance de Vienne ζητώντας την καταβολή των οφειλομένων ποσών.

13 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η σχετική με την πίστωση προσφορά παρουσιάζεται με τη μορφή φυλλαδίου τυπωμένου και στις δύο όψεις, με τη μνεία «δωρεάν πίστωση» με μεγάλους τυπογραφικούς χαρακτήρες στην εμπρόσθια σελίδα, ενώ η μνεία περί συμβατικού τόκου και ποινικής ρήτρας αναγράφεται στην οπίσθια σελίδα με μικρούς τυπογραφικούς χαρακτήρες. Από τις διαπιστώσεις αυτές, το tribunal d'instance de Vienne συνήγαγε ότι «οι χρηματοοικονομικές ρήτρες [...] δεν είναι ευανάγνωστες» και ότι «αυτή η έλλειψη ευκρίνειας πρέπει να συσχετισθεί με την ένδειξη "δωρεάν" [...] αναγραφόμενη με ιδιαιτέρως εμφανείς τυπογραφικούς χαρακτήρες», η οποία θα μπορούσε να παραπλανήσει τον καταναλωτή. Συνεπώς, το tribunal d'instance de Vienne έκρινε ότι «οι χρηματοοικονομικές ρήτρες μπορούν να θεωρηθούν καταχρηστικές».

14 Πάντως, καθόσον πρόκειται για διαφορά αφορώσα σύμβαση καταναλωτικού δανείου, το tribunal d'instance de Vienne έκρινε ότι είναι εφαρμοστέα η διετής παραγραφή του άρθρου L. 311-37 του καταναλωτικού κώδικα και ως εκ τούτου δεν μπορεί να ακυρώσει τις ρήτρες που έκρινε καταχρηστικές.

15 Υπό τις συνθήκες αυτές, το tribunal d'instance de Vienne αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Η προστασία της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, επιτρέπει στο δικαστή να εξετάσει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα μιας ρήτρας, όταν η προθεσμία για την άσκηση αγωγής ακύρωσης της σύμβασης που περιέχει τη ρήτρα αυτή έχει παρέλθει;»

λωτές, συνεπάγεται ότι ο εθνικός δικαστής, κατά την εφαρμογή των διατάξεων του εθνικού δικαίου που είναι χρονικά μεταγενέστερες ή προγενέστερες της εν λόγω οδηγίας, τις ερμηνεύει, στο μέτρο του δυνατού, σύμφωνα με το γράμμα και το πνεύμα των διατάξεων αυτών;

Ενόψει αυτής της υποχρεώσεως για ερμηνεία, σύμφωνη με το σύστημα προστασίας των καταναλωτών που προβλέπει η οδηγία, έχει ο εθνικός δικαστής, ο οποίος επιλαμβάνεται αγωγής αποζημιώσεως, που ασκείται από επαγγελματία κατά καταναλωτή με τον οποίον έχει συνάψει σύμβαση, την υποχρέωση να μη λαμβάνει υπόψη δικονομικό κανόνα προβλέποντα εξαίρεση, όπως το άρθρο L. 311-37 του καταναλωτικού κώδικα, καθόσον το άρθρο αυτό απαγορεύει στον εθνικό δικαστή να ακυρώνει, κατόπιν αιτήσεως του καταναλωτή ή αυτεπαγγέλτως, κάθε καταχρηστική ρήτρα που καθιστά ελαττωματική τη σύμβαση, εφόσον η σύμβαση αυτή έχει συναφθεί πλέον των δύο ετών πριν από την άσκηση της αγωγής, και καθόσον συνεπώς επιτρέπει στον επαγγελματία την επίκληση των εν λόγω ρητρών ενώπιον δικαστηρίου και τη θεμελίωση της αγωγής του επί των ρητρών αυτών;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

16 Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν η προστασία που διασφαλίζει η οδηγία στους καταναλωτές αποκλείει εσωτερική κανονιστική ρύθμιση η οποία, στο πλαίσιο αγωγής ασκουμένης από επαγγελματία κατά καταναλωτή και θεμελιουμένης σε σύμβαση συναφθείσα μεταξύ τους, απαγορεύει στον εθνικό δικαστή, μετά την πάροδο της διετούς προθεσμίας παραγραφής, να λαμβάνει υπόψη, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν ενστάσεως του καταναλωτή, τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας της εν λόγω συμβάσεως.

Επί του παραδεκτού

17 Εκ προοιμίου, η εταιρία Cofidis και η Γαλλική Κυβέρνηση εκφράζουν αμφιβολίες ως προς τη λυσιτέλεια του υποβληθέντος ερωτήματος για τη λύση της διαφοράς της κύριας δίκης και, συνεπώς, ως προς το παραδεκτό της προδικαστικής παραπομπής.

18 Η εταιρία Cofidis υποστηρίζει ότι οι ρήτρες που έκρινε καταχρηστικές το αιτούν δικαστήριο δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Καθόσον πρόκειται για χρηματοοικονομικές ρήτρες περιλαμβανόμενες σε σύμβαση δανείου, οι ρήτρες αυτές αφορούν τον καθορισμό του κυρίου αντικειμένου της συμβάσεως αυτής. Επομένως, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας, αποκλείονται του πεδίου εφαρμογής της. Οι εν λόγω ρήτρες δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως ασαφείς εφόσον αποτελούν απλώς την επανάληψη ενός προτύπου συμβάσεως εκπονηθέντος από τον εθνικό νομοθέτη, το οποίο, δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας, δεν υπόκειται στις διατάξεις της οδηγίας.

19 Η εταιρία Cofidis προσθέτει ότι κακώς το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι, στον τομέα των καταχρηστικών ρητρών, είναι εφαρμοστέα η προθεσμία παραγραφής που προβλέπεται στο άρθρο L. 311-37 του καταναλωτικού κώδικα στον τομέα των καταναλωτικών δανείων. Η Γαλλική Κυβέρνηση τονίζει ότι το ζήτημα αυτό δημιουργεί πράγματι αμφιβολίες και το γαλλικό Cour de cassation δεν είχε ακόμη την ευκαιρία να αποφανθεί επ' αυτού.

20 Συναφώς, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 234 ΕΚ συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, απόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της μέλλουσας να εκδοθεί δικαστικής αποφάσεως, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Η απόρριψη αιτήσεως εθνικού δικαστηρίου είναι δυνατή μόνον όταν είναι πρόδηλον ότι η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου ή η εξέταση του κύρους ενός κοινοτικού κανόνα, που ζητούνται από το δικαστήριο αυτό, ουδεμία σχέση έχουν με το υποστατό ή με το αντικείμενο της κύριας δίκης (βλ., ιδίως, τις αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 2000, C-318/98, Fornasar κ.λπ., Συλλογή 2000, σ. I-4785, σκέψη 27, και της 10ης Μαΐου 2001, C-223/99 και C-260/99, Agorà και Escelsior, Συλλογή 2001, σ. I-3605, σκέψεις 18 και 20).

21 Εν προκειμένω, το εθνικό δικαστήριο κρίνει ότι ορισμένες από τις έντυπες χρηματοοικονομικές ρήτρες συμβάσεως δανείου, επί του οποίου πρέπει να αποφανθεί,

είναι ασαφείς και δυσνόητες. Το ελάττωμα αυτό συνδέεται ιδίως με το γεγονός ότι το πιστωτικό ίδρυμα χρησιμοποιεί στο σχετικό έντυπο διαφημιστικούς όρους παραπέμποντες σε δήθεν δωρεάν πράξη, που το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι μπορεί να οδηγήσει τον καταναλωτή σε πλάνη.

22 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, στο μέτρο που οι εν λόγω ρήτρες δεν ανταποκρίνονται απλώς σε επιτακτικές νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις και τους προσάπτεται αμφισβητούμενη διατύπωση, δεν προκύπτει προδήλως ότι διαφεύγουν του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας, όπως αυτό οριοθετείται με τα άρθρα 1, παράγραφος 2, και 4, παράγραφος 2, της οδηγίας.

23 Για να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, οι εν λόγω ρήτρες πρέπει πάντως να ανταποκρίνονται στα κριτήρια που καθορίζονται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας, δηλαδή να μην έχουν αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως και πρέπει, παρά την απαίτηση καλής πίστης, να δημιουργούν εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία στα απορρέοντα από τη σύμβαση δικαιώματα και υποχρεώσεις των μερών. Μολονότι το αιτούν δικαστήριο δεν παρέσχε κανένα στοιχείο ως προς το τελευταίο αυτό σημείο, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι πληρούται αυτή η προϋπόθεση.

24 Το ζήτημα αν η προβλεπόμενη στο άρθρο L. 311-37 του καταναλωτικού κώδικα παραγραφή είναι ή όχι εφαρμοστέα στις καταχρηστικές ρήτρες είναι ζήτημα του εθνικού δικαίου το οποίο, ως τέτοιο, δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου.

25 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν προκύπτει προδήλως ότι το υποβληθέν ερώτημα δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς στην κύρια δίκη.

26 Επομένως, το προδικαστικό ερώτημα είναι παραδεκτό. Συνεπώς, πρέπει να δοθεί απάντηση, θεμελιούμενη στην υπόθεση ότι οι ρήτρες που έκρινε καταχρηστικές το αιτούν δικαστήριο πληρούν τα κριτήρια που καθορίζονται στα άρθρα 1, παράγραφος 2, 3, παράγραφος 1, και 4, παράγραφος 2, της οδηγίας.

Επί της ουσίας

27 Πρώτον, η εταιρία Cofidis και η Γαλλική Κυβέρνηση διακρίνουν την υπόθεση της κύριας δίκης από την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 27ης Ιουνίου 2000, C-240/98 έως C-244/98, Océano Grupo Editorial και Salvat Editores (Συλλογή 2000, σ. I-4941). Κατά την άποψή τους, επιτρέποντας στον εθνικό δικαστή να εκτιμήσει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας περί παρεκτάσεως αρμοδιότητας, το Δικαστήριο επέτρεψε απλώς στο δικαστήριο αυτό να κρίνει το ίδιο την αναρμοδιότητά του. Εν τούτοις, στην υπόθεση της κύριας δίκης, πρόκειται να κριθεί αν ο δικαστής πρέπει ή δεν πρέπει να εφαρμόσει την επιβαλλόμενη από τον εθνικό νομοθέτη παραγραφή.

28 Δεύτερον, η εταιρία Cofidis και η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι, εφόσον η οδηγία δεν περιλαμβάνει διάταξη περί ενδεχομένης παραγραφής, το ζήτημα εφαρμογής της παραγραφής αυτής εμπίπτει στην αρχή της δικονομικής αυτονομίας. Συνεπώς, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να ρυθμίσει τις δικονομικές προϋποθέσεις της προσφυγής στη δικαιοσύνη για τη διασφάλιση της προασπίσεως των δικαιωμάτων που αντλούν από την οδηγία οι πολίτες, τηρουμένων των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας. Σε πολλές περιπτώσεις, το Δικαστήριο έχει διαπιστώσει ότι προθεσμία παραγραφής συντομότερη από τη διετή παραγραφή του άρθρου L. 311-37 του καταναλωτικού κώδικα συμβιβάζεται με τις αρχές αυτές (αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 1976, 33/76, Rewe, Συλλογή τόμος 1976, σ. 748, και της 10ης Ιουλίου 1997, C-261/95, Palmisani, Συλλογή 1997, σ. I-4025).

29 Ο J.-L. Fredout υποστηρίζει ότι πρέπει να γίνει διασταλτική ερμηνεία της προαναφερθείσας αποφάσεως Océano Grupo Editorial και Salvat Editores. Κατά την

άποψή του, με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο έκρινε τη δυνατότητα του εθνικού δικαστή να εκτιμά αυτεπαγγέλτως τον μη σύννομο χαρακτήρα καταχρηστικής ρήτρας ως μέσον για την επίτευξη του καθοριζομένου στο άρθρο 6 της οδηγίας σκοπού, δηλαδή της διασφαλίσεως ότι οι καταχρηστικές ρήτρες δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή. Ο σκοπός αυτός, όμως, δεν μπορεί να επιτευχθεί αν η δυνατότητα αυτή υπόκειται σε παραγραφή. Στην περίπτωση των καταναλωτικών δανείων, οι περισσότερες αγωγές θα εγερθούν από τον επαγγελματία πιστωτή, ο οποίος θα μπορούσε απλώς να αναμείνει την πάροδο της εν λόγω προθεσμίας προκειμένου να ασκήσει αγωγή περί καταβολής των οφειλομένων ποσών, στερώντας έτσι από τον καταναλωτή την παρεχόμενη από την οδηγία προστασία.

30 Η Αυστριακή Κυβέρνηση, αναγνωρίζοντας ότι η οδηγία αφήνει στα κράτη μέλη σημαντικό περιθώριο εκτιμήσεως και ότι η παραγραφή μπορεί να συμβάλει στην ασφάλεια δικαίου, ισχυρίζεται ότι, λαμβανομένου υπόψη του αποτελέσματος της εν λόγω παραγραφής και της σύντομης χρονικής διάρκειάς της, υπάρχουν αμφιβολίες ως προς το αν η παραγραφή αυτή επιτρέπει την επίτευξη του επιτασσομένου με τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας αποτελέσματος.

31 Η Επιτροπή, που υποστηρίζει επίσης τη διασταλτική ερμηνεία της προαναφερθείσας αποφάσεως Océano Grupo Editorial και Salvat Editores, φρονεί ότι ο καθορισμός χρονικού ορίου για την άσκηση εκ μέρους των δικαστηρίων της εξουσίας που τους έχει αναγνωριστεί να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως τον μη σύννομο χαρακτήρα καταχρηστικής ρήτρας αντίκειται στους σκοπούς της οδηγίας. Εξάλλου, η παροχή στα κράτη μέλη της δυνατότητας επιβολής τέτοιων — ενδεχομένως διαφορετικών — ορίων αντίκειται στην αρχή της ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου.

32 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι, στη σκέψη 28 της προαναφερθείσας αποφάσεως Océano Grupo Editorial και Salvat Editores, το Δικαστήριο έκρινε ότι η δυνατότητα των δικαστηρίων να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα μιας ρήτρας συνιστά το κατάλληλο μέσο τόσο για την επίτευξη του αποτελέσματος που επιτάσσει το άρθρο 6 της οδηγίας, δηλαδή της αποτροπής του ενδεχομένου δεσμεύσεως των μεμονωμένων καταναλωτών από καταχρηστικές ρήτρες, όσο και για την υλοποίηση του σκοπού του άρθρου 7, καθόσον μια τέτοια εξέταση μπορεί να έχει αποτρεπτικό αποτέλεσμα συμβάλλοντας στον περιορισμό της χρήσεως καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτουν οι επαγγελματίες με τους καταναλωτές.

33 Η δυνατότητα αυτή των δικαστηρίων κρίθηκε απαραίτητη για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής προστασίας των καταναλωτών, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του μη αμελητέου κινδύνου να αγνοούν αυτοί τα δικαιώματά τους ή να συναντούν δυσχέρειες κατά την άσκησή τους (προαναφερθείσα απόφαση Océano Grupo Editorial και Salvat Editores, σκέψη 26).

34 Η προστασία που παρέχει η οδηγία στους καταναλωτές εκτείνεται έτσι στις περιπτώσεις όπου ο καταναλωτής, ο οποίος συνήψε με επαγγελματία σύμβαση περιλαμβάνουσα καταχρηστική ρήτρα, δεν προβάλλει τον καταχρηστικό χαρακτήρα της ρήτρας αυτής είτε επειδή αγνοεί τα δικαιώματά του, είτε επειδή αποθαρρύνεται να τα προβάλλει λόγω των δικαστικών εξόδων που συνεπάγεται η άσκηση αγωγής.

35 Συνεπώς, στις αγωγές με αντικείμενο την εκτέλεση καταχρηστικών ρητρών, τις οποίες εγείρουν επαγγελματίες κατά καταναλωτών, ο καθορισμός χρονικού ορίου στην εξουσία του δικαστή να μην λαμβάνει υπόψη, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν ενστάσεως του καταναλωτή, τέτοιες ρήτρες θίγουν προφανώς την αποτελεσματικότητα της παρεχομένης με τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας προστασίας. Πράγματι, οι επαγγελματίες, προκειμένου να στερήσουν από τους καταναλωτές την προστασία αυτή, δεν έχουν παρά να αναμένουν την πάροδο της ταχθείσας από τον εθνικό νομοθέτη προθεσμίας πριν ζητήσουν την εκτέλεση των καταχρηστικών ρητρών, τις οποίες θα συνέχιζαν να χρησιμοποιούν στις συμβάσεις.

36 Επομένως, δικονομικής φύσεως διάταξη απαγορεύουσα στα εθνικά δικαστήρια, μετά την πάροδο της προθεσμίας παραγραφής, να εξετάζουν, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν προβληθείσας από τον καταναλωτή ενστάσεως, τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας, την εκτέλεση της οποίας ζητεί επαγγελματίας, πρέπει να θεωρηθεί ως ικανή να καταστήσει εξαιρετικά δυσχερή, στις διαφορές στις οποίες εναγόμενοι είναι οι καταναλωτές, την εφαρμογή της προστασίας που τους παρέχει η οδηγία.

37 Η ερμηνεία αυτή δεν έρχεται σε αντίφαση με το γεγονός ότι, όπως ισχυρίζονται η εταιρία Cofidis και η Γαλλική Κυβέρνηση, το Δικαστήριο έκρινε πλειστάκις ότι

συντομότερες από την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης προθεσμίες παραγραφής δεν είναι ασυμβίβαστες με την προστασία των δικαιωμάτων που χορηγεί στους ιδιώτες το κοινοτικό δίκαιο (προαναφερθείσες αποφάσεις Rewe και Palmisani). Πράγματι, αρκεί η υπενθύμιση ότι, κάθε περίπτωση στο πλαίσιο της οποίας τίθεται το ζήτημα αν ο εθνικός δικονομικός κανόνας καθιστά αδύνατη η υπερβολικά δυσχερή την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου πρέπει να αναλύεται λαμβάνοντας υπόψη τη θέση της διατάξεως αυτής στο σύνολο της διαδικασίας, την εξέλιξη και τις ιδιαιτερότητες της διαδικασίας ενώπιον των διαφόρων εθνικών αρχών (απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1995, C-312/93, Peterbroeck, Συλλογή 1995, σ. I-4599, σκέψη 14). Συνεπώς, οι προβληθείσες από την εταιρία Cofidis και τη Γαλλική Κυβέρνηση αποφάσεις είναι απλώς το αποτέλεσμα ανά περίπτωση εκτιμήσεων, κατόπιν εξετάσεως όλου του ιδιαιτέρου πραγματικού και νομικού πλαισίου κάθε υποθέσεως, οι οποίες δεν μπορούν να μεταφερθούν αυτομάτως σε διαφορετικούς τομείς από τους τομείς εντός των οποίων εκδόθηκαν.

38 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η προστασία που διασφαλίζει η οδηγία στους καταναλωτές αποκλείει εσωτερική κανονιστική ρύθμιση η οποία, στο πλαίσιο αγωγής ασκουμένης από επαγγελματία κατά καταναλωτή και θεμελιουμένης σε σύμβαση συναφθείσα μεταξύ τους, απαγορεύει στον εθνικό δικαστή, μετά την πάροδο της προθεσμίας παραγραφής, να λαμβάνει υπόψη, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν ενστάσεως του καταναλωτή, τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας της εν λόγω συμβάσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

39 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γαλλική και η Αυστριακή Κυβέρνηση και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2000 το tribunal d'instance de Vienne, αποφαίνεται:

Η οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, αποκλείει εσωτερική κανονιστική ρύθμιση η οποία, στο πλαίσιο αγωγής ασκουμένης από επαγγελματία κατά καταναλωτή και θεμελιουμένης σε σύμβαση συναφθείσα μεταξύ τους, απαγορεύει στον εθνικό δικαστή, μετά την πάροδο της προθεσμίας παραγραφής, να λαμβάνει υπόψη, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν ενστάσεως του καταναλωτή, τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας της εν λόγω συμβάσεως.

Wathelet Timmermans Edward

La Pergola Jann

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 21 Νοεμβρίου 2002.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

M. Wathelet